

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Paulus in Rome (1)

"En alzo gingen wij naar Rome"
Hand. 28:14b

Paulus, de dienstknecht van Jezus Christus had zich beroepen op de keizer. Dat was toen hij zich voor Festus moest verantwoorden. Festus had gesproken: "Hebt gij u op de keizer beroepen? Gij zult tot de keizer gaan". Hoofdman Julius was met zijn soldaten en Paulus als gevangene scheep gegaan. Na veel wederwaardigheden waren zij gekomen in Regium, een plaats aan de zuidpunt van Italië. Toen was het nog twee dagen varen om in Putéoli te komen. Dat was een havenplaats ongeveer 200 km ten zuiden van Rome. In die stad ontmoette Paulus tot zijn grote verrassing broeders. Zeven dagen is Paulus bij hen gebleven. Hoe dit mogelijk is geweest met hoofdman Julius en de zijnen, ontgaat ons. Voor de Heere is echter niets te wonderlijk. Wat een ontmoeting zal dat geweest zijn daar in Putéoli. Hoe zullen ze gesproken hebben over de Borg, de Middelaar, de Zaligmaker van zondaars. Dat is nog als broeders elkaar ontmoeten. O zeker - de wonderlijke wegen, de leidingen van de Heere blijven niet onbesproken. Maar die kunnen zo verschillend zijn. Die staan ook niet centraal. Slechts de ene Christus. Hij Die in de plaats is gaan staan van arme zondaars; Hij Die Zichzelf heeft gegeven op de kruisheuvel Golgotha. O dat wonder van Zijn liefde als Hij Zich openbaart, als Hij komt, als Hij spreekt: "Ik voor u daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven". Broeders van Hem, broeders in Hem door het ware geloof raken daar niet over uitgesproken. Ik denk dat de zeven dagen in Putéoli zijn omgevlogen. In onze tekst staat het woordje "alzo". Ik weet niet zo goed

raad met dat ene woordje. Toch is er wat te zeggen. Paulus gaat naar Rome, hij gaat naar het hol van de leeuw. Uiteindelijk zal hij daar de marteldood sterven. Doch voor hij op weg daarnaar toegaat, is er de broederlijke verkwikking van zeven dagen lang. En dan wil ik u niet onthouden wat ik in dat woord "alzo" lees: Paulus aldus gesterkt, verkwikt en bemoedigd. Zo zet hij zijn voeten op de laatste etappe van zijn bestemming. Ik herken dit uit eigen leven. Ik heb het gehoord uit de mond van andere kinderen Gods. Een proeven en smaken van de nabijheid van de Heere, een geopende hemel, zielsverkwikking, soms door de ontmoeting met anderen, toen de diepte, de moeiten, ziekenhuisopname op de zeef van satan, omringd door tegenspoed. Vaak hoe hoger de top hoe dieper het dal. Zo gaat Paulus naar Rome. Paulus, de apostel, de dienstknecht van de Heere Jezus. Om in de grote stad van de grote keizer het Evangelie te verkondigen. Weet u - het slot van het boek Handelingen is zo treffend, zo verbazingwekkend. Lukas, de dokter en evangelist, schreef het Lukas-evangelie én de Handelingen. Zijn Evangelie begint met de geboorte van de Koning in Bethlehem. Wat was dat klein, nietig. Als kind geboren, zo zwak en hulpeloos. En niet in een paleis, in een krib. En Augustus, de divus, de goddelijke, op de troon in Rome. Machtig en groot, heersend over het wereldrijk. Een en al schittering. Augustus - de antichrist van die tijd. Instrument van de vorst der duisternis, de grote wederpartijder. Evenwel - zijn scepter rolde bij zijn sterven uit zijn verstijfde handen, en Jezus Christus ging zitten op Zijn troon in het hemelse paleis. Alle macht aan Hem gegeven. Alles aan Hem onderwor-

pen. Hij zorgt dat Zijn dienstknecht, Paulus, in Rome komt. De gezant van Christus' wege zal daar preken het koninkrijk Gods. Wat een slot zit aan die twee boeken van Lukas!

Dan moeten we zeggen: hoe groot is de macht van de Koning der koningen! Zijn Evangelie in de wereldstad van toen! 't Was door niets tegen te houden. Door, vanwege diezelfde macht moogt u zondag aan zondag onder het Evangelie zitten. Dat is niet te danken aan toeval. Dat heeft satan niet tegen kunnen houden. Hier is de genadige gezindheid van de Heere jegens u! Hier past dan geen enkel vraagteken meer. Bracht de grote kracht van de Koning u reeds aan Zijn voeten, smekend om de genade die Hij verwierf? Hij wil daar om gebeden zijn! Omdat Hij geen lust heeft in uw dood! Rome vandaag de stad van de paus, de hoofdstad, het centrum van de roomse kerk. Oud-vaders hebben de paus gezien als de anti-christ. Heeft satan dan toch overwonnen? Is hij machtiger dan Christus? O neen - dit weten we: de kandelaar kan worden weggenomen. Dat is gebeurd in Klein-Azië. Dat kan ook gebeuren in Nederland, in een plaatselijke kerk. Een kerk waar niet meer Christus de heerschappij heeft, maar de vorst der duisternis. Dat doorhuivert. Een kerk die geworden is win-gewest van de duivel. In de brief aan Efeze schrijft Christus: "Ik zal u haastelijk bijkomen, en zal uw kandelaar van zijn plaats weren, indien gij u niet bekeert." Beking en altijd weer beking is noodzakelijk om kerk des Heeren te zijn en te blijven. Zonder beking wordt een ware kerk valse kerk. Zonder beking blijft een mens midden in de dood, en gaat hij voor eeuwig verloren. De roep blijft: "bekeert u, bekeert u, waarom zoudt gij sterven?" De grote Koning bekeert ook vandaag nog. Eén wenk van Zijn alvermogen en een mens ligt aan Zijn voeten. Werd u reeds overwonnen door Hem?

Ds. v. Z.

Van de administratie

De afgelopen periode was in verband met de vakanties lang, vier weken. Bij de administratie ging alles gewoon door, adreswijzigingen, opzeggingen in verband met ouderdom of overlijden, maar ook de opgaven van nieuwe abonnees en het overmaken van giften.

We konden 10 nieuwe abonnees inboeken, ontvingen f 190,- aan giften, waarvan f 20,- via de Bethelkerk te Sliedrecht en van de Chr. Geref. Kerk te Scheveningen ontvingen we voor de school in Dundas f 737,95, de opbrengst van een gehouden kollekte. Voor dit alles weer hartelijk dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn. Telefoon: 0172-474202. Postbank: 704350.

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk.
Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren.

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Copie voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar: Ds. A. van Heteren, Voordijk 247, 2992 AL Barendrecht, telefoon 0180-613069.

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 0172-474202, postrek. 70.43.50 t.n.v. de administrateur van "Bewaar het Pand" te Alphen a/d Rijn.

Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.

Advertenties f 0,60 per mm met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op geluidscassette en/of in braille, groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

Van de redactie

Inhoud

Ds. P. Roos schrijft een tweede artikel over het kindschap en Ds. E. Hakvoort een tweede artikel over de geestelijke verlaten. Ds. P. den Butter begint met een serie Bijbelstudies over de brief van Paulus aan de Filippijzen.

Ontmoetingsdag

D.V. zaterdag 20 september te Kampen in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente. Aanvang 's morgens 10.30 uur. Opening Ds. M.C. Tanis. Spreker: Ds. K. Hoefnagel.

Aanvang 's middags 14.00 uur. Sprekers: Ds. P. Roos, Ds. B. de Rompf en Ds. G. Bouw.

De aanneming tot kinderen(2)

Begrenzing

In een eerste artikel ging het om de wezenlijke betekenis van het kindschap der gelovigen. Maar wie geldt dit nu? In de Schrift wordt in verschillende betekenissen gesproken over kinderen van God. In een zeker opzicht is ieder mens een kind van God. Het kan van ieder schepsel gezegd worden. U leest daarover in Maleachi 2:10: "Hebben wij niet allen één Vader? Heeft niet één God ons geschapen?" Zondag 9 van de Heid. Cat. brengt het Vaderschap Gods ook o.m. in verband met de schepping. Wij zijn allemaal uit Gods hand voortgekomen. Adam wordt in Luk. 3:38 genoemd de zoon van God. Dit geeft een bepaald verband aan tussen God en de mensen. Ieder mens heeft met God te maken. God is in zeker opzicht zijn Vader, maar dat betekent niet dat dit kindschap ons de zaligheid garandeert.

Het is geen zaligmakende relatie. Verstrekkender is het, als bondelingen kinderen van God genoemd worden. Paulus zegt in Rom. 9:4 dat hunner (dat zijn de Joden), de aanneming tot kinderen is.

Het bekende doopformulier spreekt ervan dat de Vader ons tot Zijn kinderen en erfgenamen aanneemt. Hij neemt ons aan. Dat kan niet anders dan in verbondsmatige zin opgevat worden. Over dit thema spreekt de Heere Jezus met de Joden. Dit gesprek wordt ons meegedeeld in Johannes 8. Blijkens vers 33 en 39 zijn de Joden zich terdege bewust dat ze kinderen van Abraham zijn. Zij beroemen zich daarop. Deze roem wordt hen door de

Verschijningsdata

In de komende tijd zal ons blad D.V. weer gewoon elke veertien dagen verschijnen. De vakantietijd is immers weer zo goed als voorbij, de copy dient uiterlijk de donderdag voor de datum van verschijnen op het redactie-adres te zijn. De kinderen gaan al weer of zullen binnenkort weer naar school gaan. Dat bij het schoolgaan en het werken bedacht en beleefd zou mogen worden dat niemand zonder de Heere iets kan doen. Dit geldt ook de ambtelijke arbeid. We denken aan het catechiseren, aan het afleggen van bezoeken en bovenal aan de prediking. Moge de Heere de ambtelijke arbeid met Zijn zegen bekronen.

AvH.

Heere Jezus duidelijk ontnomen, alhoewel Hij hun afkomst erkent (vers 37). Desondanks maakt Hij hen duidelijk dat ze hun afkomst radicaal verloochoenen. Hun moorddadig verzet tegen Jezus is een teken dat zij anders zijn dan Abraham.

Maar het gaat nog om iets anders. We weten dat de laatste eeuw in ieder geval velen een te gering onderscheid gemaakt hebben tussen een bondeling en een echt kind van God. Men concludeerde vanuit het kindschap van Abraham te snel tot het kindschap Gods. In Joh. 8:41 trekken de Joden ook te makkelijk die conclusie: "Wij hebben één Vader, namelijk God".

Zie, die verkeerde redenering wordt nu door de Heere Christus Zelf ontmaskerd. Hij geeft Zelf een bepaald kenmerk aan van het ware kindschap der gelovigen: "Indien God Uw Vader ware, zo zoudt gij Mij liefhebben...." (vers 42).

Een echt kind van God is te kennen aan zijn verhouding tot Christus. Dat is fundamenteel. Een echt kind van God heeft de Zoon van God lief! Daar is een onverbreekelijke band met Hem. Liefde tot Christus kan geen natuurlijk mens ooit opleveren. Dan is juist het kruis van Christus hem een ergernis en een dwaasheid.

Hij wordt niet benauwd door zijn zonde, zodat hij echt een Zaligmaker nodig heeft. De Joden missen die kennis volkomen. "Gij zoekt Mij te doden...." Dat is de ernstige werkelijkheid bij een bondeling, een nette kerk-ganger, die een gedoopt voorhoofd heeft. In wezen staan we, nee niet neu-

traal of welwillend, maar absoluut afwijzend tegenover Christus. Welk een groot verschil tussen echte kinderen en bastaarden. Het zou goed zijn als u zich aan de hand van deze geschiedenis onderzocht: Heb ik nu haat of liefde tegenover de Zoon van God?

Een onbekeerd mens is zich die haat lang niet altijd echt bewust. De Joden stonden lange tijd welwillend tegenover de Christus. Maar toen het er echt op aan kwam, vielen zij door de mand. Wat een verootmoedigend en ontdekkend woord treffen we hier aan. Een Romeins keizer, die werd omgebracht door samenzweerders, ontdekt temidden van hen een van zijn beste vrienden. "Ook jij, Brutus?" Hoevelen zullen eens als deze Brutus openbaar komen, als de confrontatie met Christus plaats vindt. Is dit ook niet de diepste reden dat misschien ook u nog zonder Hem voortleeft? Haat tegen Jezus. En een regelrechte afstamming van de duivel (8:44). Ja, dat verklaart dan ook veel. Prof. W. Kremer spreekt van de Abrahamspositie en van de Adamspositie: de laatste wordt door de eerste niet ongedaan gemaakt. We zien hier duidelijk hoe het er in waarheid bij staat met de onbekeerde bondeling.

Hij meent een kind van God te zijn, hij is in feite een kind van de duivel en hij wil maar het liefst in zijn daden zijn afkomst bevestigen en de naam van zijn familie handhaven. Er zijn wel meer plaatsen in Gods Woord, die ons erop wijzen dat er verschil is tussen een kind des verbonds en een kind van God. Ds. I. Kievit geeft deze aan in zijn boekje: Tweeërlei kinderen des verbonds. Hij noemt o.m. Rom. 9:6,7, waar Izak wordt aangewezen als het ware zaad van Abraham.

Dit heeft allereerst te maken met het feit dat de Christus uit Izak zou worden geboren; maar ook dit dat Izak tenvolle zou gaan delen in de geestelijke weldaden van het verbond. Leest u verder wat er staat in Mattheus 8:11, waar staat dat de kinderen des Koninkrijks, d.w.z. de bondelingen, eenmaal zullen buitengeworpen worden. Ik denk ook aan hetgeen staat in Matth. 7:22,23 en 22:14. Verder toont de Heere Jezus Zelf dit aan met het bekende beeld van de wijnstok en de ranken. Bondelingen zijn wel ranken, zelfs van de wijnstok Christus, maar hun wezenlijke zijn in Hem blijkt eerst in de vruchten. Alle Israëlieten zijn wel onder de wolk geweest en dronken uit de steenrots Christus, maar het

grootste deel is nooit in Kanaän aangekomen.

Hoe staat dat met ons? In al deze teksten (er zijn er nog meerderen) gaat het om de schijn der genade. Dat kan ver gaan. Maar kennen we het wezen? Al deze plaatsen willen een waarschuwing zijn. Vlucht in uw onzekerheid tot Hem, Die de wijnstok is. Hij zorgt in wezen voor de vruchten. Bij u zijn deze niet te vinden. Maar laat het u uitdrijven tot Hem, om niet te rusten al eer we deze bediening uit Hem kennen.

Kievit geeft ook de gedachte van Calvijn weer, die spreekt over een tweeërlei verkiezing. Hij stelt een aanvankelijke verkiezing gelijk met het zijn in het genadeverbond, terwijl hij de eigenlijke verkiezing verbindt met de aanbidding van de belofte mét de toepassing. Velen zijn later verder gegaan.

Ze vereenzelvigden bijna wel verkiezing en verbond. Moeten we niet de eigen plaats van beiden erkennen? Het genadeverbond is iets anders dan de uitverkiezing. Men vreze niet te snel, dat dus de verkiezing wordt uitgehoud

of dat er een gevaarlijk

Remonstrantisme moet schuilen in het wezenlijk onderscheiden van verkiezing en verbond. We moeten stellen dat het verbond met heel Israël werd opgericht, en dat impliceert niet dat heel het volk behouden werd. Het houdt ook niet in dat men vanuit zichzelf en het verbond tot God kan komen. Ik merk wel op dat ook onder ons die gedachte dikwijls wordt gewekt.

Dat zal ook binnen onze eigen kerken oppassen zijn. De redenering is soms heel glad: we mogen pleiten en God geeft het. Feitelijk kan geen mens pleiten. Toch werkt de Heere door de prediking en gebruikt Hij deze om tot de werkzaamheden des geloofs te komen. Daarin wordt de volle raad Gods verheerlijkt.

Ds. P. Roos.

De geestelijke verlatingen (2)

Nadat we de vorige keer enkele inleidende opmerkingen hebben gemaakt over 'de geestelijke verlatingen', willen we nu gaan zien wat de aard van de geestelijke verlatingen is.

Daarbij moeten we allereerst de vragen stellen: wat verstaan wij onder geestelijke verlatingen? Wat wordt er nu met de geestelijke verlating bedoeld? Hier zullen we vooral de Schrift en de belijdenis moeten laten spreken.

Om echter goed te verstaan, wat de geestelijke verlatingen zijn, moeten we eerst een ogenblik zien, wat het niet is. Want als het gaat om een onderwerp als dit, worden er nogal eens een aantal woorden en begrippen door elkaar gebruikt, zodat er onnodig veel verwarring over kan ontstaan.

We denken aan woorden als indrukken, verontruste gewetens, neerslachtigheid, zwaarmoedigheid, mistroostigheid, verleidingen en verzoeken. Dit zijn zaken, die zowel in het leven van een onbekeerde alsook in het leven van Gods kinderen kunnen voorkomen, maar die helemaal niets met het zaligmakende werk des Heeren te maken hebben.

Daarbij komen nog zaken als beproevingen, het gevoel van Gods toorn en de worsteling daarover, het geestelijk

gemis, dorheid en doodsheid, lauwheid en laksheid. Dit zijn zaken, die alleen in het leven van Gods kinderen voorkomen en die wel alles met het geestelijke leven te maken hebben en er zelfs zijn weerslag op kunnen hebben.

Veel van deze zaken kunnen wel met de geestelijke verlating te maken hebben en ermee samengaan, doordat ze er de oorzaak of het gevolg van zijn, maar zijn toch niet hetzelfde als de verlating. Daarom kunnen deze begrippen, als we ze door elkaar gebruiken, nogal eens verwarring geven. Het is dan ook goed om eerst enkele onderscheidingen te maken voor we naar de verlating zelf gaan.

A. Het eerste onderscheid is dat tussen verzoeken en beproevingen. De Schrift maakt dit onderscheid zelf ook, hoewel deze termen in het Oude Testament (O.T.) nogal eens door elkaar gebruikt worden. Maar dan moeten we zeggen: als in het O.T. het woord verzoeken van de Heere wordt gebruikt, dan wordt er altijd beproeven mee bedoeld.

In het N.T. liggen deze dingen meer onderscheiden. Want in Jakobus 1:13 zegt deze apostel: "Niemand, als hij

verzocht wordt, zegge: ik word van God verzocht; want God kan niet verzocht worden met het kwade, en Hij Zelf verzoekt niemand”.

Een verzoeking komt dus altijd van de duivel. Hij wordt ook wel de verzoeker genoemd (Mattheus 4:3, 1 Thessalonicenzen 3:5). De verzoeking van de boze heeft altijd tot doel het kwade, tot zonde te verleiden, om verder van de Heere af te brengen.

Zo lezen we in Mattheus 4:1,3: “Toen werd Jezus van de Geest weggeleid in de woestijn, om verzocht te worden van de duivel. En de verzoeker tot Hem gekomen zijnde, zeide: Indien Gij Gods Zoon zijt, zeg dat deze stenen broden worden”.

Maar een beproeving komt van de Heere. En Zijn doel is nooit ten kwade, maar ten goede. Niet om verder van Hem af te brengen, maar om naar Hem uit te drijven en zo dichtbij Hem te brengen. Zijn doel is niet het doen vallen in zonde, maar daarentegen het doen vlieden van de zonde.

Zo lezen we dat van Abraham in Genesis 22:1: “En het geschiedde na deze dingen, dat God Abraham verzocht” (=beproeven). Dan geeft Hij hem de opdracht om zijn enige zoon Izak op de berg Moria aan de Heere te offeren als een brandoffer.

Wel kan een geestelijke verlating gepaard gaan met een beproeving. Zo lezen we dat van Hizkia in 2 Kronieken 32:31 na zijn wonderbaarlijke genezing. Als dan de gezanten van Babel bij hem komen om te vragen naar dat wonderteken, dat in het land geschiedt was, lezen we: zo “verliet hem God om hem te verzoeken, om te weten al wat in zijn hart was”. Ook dit verzoeken is in wezen een beproeven.

In het leven van Job zien we, dat een geestelijke verlating gepaard kan gaan met een verzoeking. Of anders gezegd: een beproeving des Heeren gaat gepaard met een verzoeking van de duivel. Satan komt op een dag immers voor de Heere om Job te verzoeken opdat hij God zou zegenen en sterven. En de Heere laat het toe als beproeving opdat Job nauwer aan Hem verbonden zal worden. Wat satan zo ten kwade dacht, heeft de Heere bij Job doen meewerken ten goede.

B. Een tweede onderscheid, dat we hier zeker maken moeten, is dat tussen godsverduistering en godsverlating. Over dat eerste wordt vandaag aan de dag nogal eens gesproken. We kunnen het als volgt onderscheiden: godsverduistering betreft alle mensen en

inzonderheid de onbekeerden.,

Het is dat de Heere de werkingen van Zijn algemene genade steeds meer gaat inhouden. Daardoor worden immers wereld en samenleving in stand gehouden, ontvangen de mensen normen en gaven en wordt het kwaad nog wat beteugeld.

De godsverduistering houdt in, dat de mensen steeds minder besef hebben van het bestaan van een heilig en rechtvaardig God, en dat daardoor het kwaad steeds minder beteugeld wordt zodat men zich niet meer door Gods wet laten gezeggen, maar zich uitleeft naar het goeddunken des harten.

Maar de godsverlating (=geestelijke verlating) betreft niet zozeer Gods algemene genade, maar Gods bijzondere genade. Dan houdt de Heere de werkingen van Zijn bijzondere genade in zodat Gods kinderen Zijn nabijheid niet meer ervaren en Zijn vertroosting niet meer kennelijk gevoelen.

Het gaat in de geestelijke verlatingen om de wegen, die de Heere met Zijn volk houdt.

Daarom moeten we ze ook afschermen tegen de gevoelens, die een vroom en keurig net kerkmens kan hebben.

C. Een derde onderscheid dat we moeten maken is dat tussen verlatenheid en zwaarmoedigheid. Geestelijke verlatingen kunnen zich wel in zwaarmoedigheid openbaren, maar ze moeten toch goed van elkaar gescheiden en onderscheiden worden.

Want de geestelijke verlating is niet iets dat alleen bij zwaarmoedige kinderen Gods voorkomt. De geestelijke verlating kan zich wel openbaren in de zwaarmoedigheid, maar niet elke zwaarmoedigheid is een gevolg van de geestelijke verlatingen.

Zwaarmoedigheid is nl. een zaak van het natuurlijke leven. Het betreft het karakter van een mens. Iemand kan somber en zwaarmoedig zijn ingesteld, maar dit moeten we nooit verwarren met geestelijk leven, hetgeen maar al te veel gebeurt.

Zwaarmoedigheid kan zijn oorzaak ook vinden in een lichamelijke zwakte of in psychische depressiviteit. Lichaam en geest werken immers op elkaar in? Het kan ook zonder aantoonbare oorzaak aanwezig zijn. Zwaarmoedige mensen kunnen daarom ook dikwijls niet aangeven wat de oorzaak van hun zwaarmoedigheid is. Daarom is zwaarmoedigheid en depressiviteit ook te behandelen met medicijnen, met ontspanning, muziek en andere zaken.

Maar bij de geestelijke verlatenheid is dat niet zo. Daar hebben we immers niet te maken met een zaak uit het natuurlijke leven, maar met een zaak uit het geestelijke leven. Het betreft niet de verhouding tot de medemens, maar het betreft de verhouding tot de Heere. Daarvoor kunnen wel oorzaken aan te wijzen zijn. Het is ook niet weg te nemen met medicijnen en andere zaken. Maar het zal alleen afnemen als de Heere Zelf weer overkomt door Woord en Geest om naar het hart te spreken.

D. Een vierde onderscheid, dat Voetius ook maakt, en dat we daarom ook moeten aangeven, is dat tussen de verlatenheid en de wanhoop. De wanhoop betreft alleen een onbekeerde van hart. Zij kennen nl. geen werkzaamheden aan de troon der genade, en komen daarom niet zelden tot de daad der wanhoop. Denk maar aan Saul en Judas.

Maar bij de geestelijke verlatingen is dat echter anders. Gods kinderen zijn dan bedroefd omdat ze de troost des Heeren en Zijn gevoelige nabijheid missen. Ze zijn ook bedroefd vanwege de zonde en de verachtering, die er dikwijls de oorzaak van is.

Maar ondanks dat alles kennen zij, die geestelijk verlaten zijn, nochtans werkzaamheden aan de troon der genade. Zij hunkeren naar de wederkeer van de Heere. Zij leren met David smeken: “Ach, wierd ik derwaards weer geleid, dan zou mijn mond U d’ere geven”. En: “Geef mijn gemoed, dat nu angstvallig vreest, de blijdschap weer, doe op Uw heil mij hopen”. En: “Ai, geef mij weer gewenste zielevreugd, laat uit mijn mond U stof tot blijdschap horen. Zo wordt opnieuw ‘t verbrijzeld hart verheugd en in mijn geest de ware rust herboren”.

De gevolgen van de geestelijke verlating kunnen daarom wel zijn een gevoel van wanhoop, maar de Heere geeft Zijn volk niet over in de wanhoop zelf met alle gevolgen. Daar bewaart Hij ze voor.

E. Een vijfde en laatste onderscheid, dat we moeten maken in het kader van de geestelijke verlatingen, is dat tussen de verlatenheid van de goddelozen en dat van Gods kinderen. En hier raken we het onderwerp al meer en meer. Een onbekeerde kan nl. wel van God verlaten worden, maar dat mogen we nooit een geestelijke verlating noemen. De verlatenheid van de goddelozen is nl., dat de Heere ze overgeeft in

zonde, verzoeking en moeite. Inzonderheid, dat Hij ze overgeeft in het goeddunken van hun hart, in het oordeel der verharding. Duidelijk zien we dat in het leven van Farao. Na de eerste vier plagen lezen we: "Doch Farao verzwaaarde zijn hart, en hij liet volk niet trekken". Maar daarna lezen we: "Doch de HEERE verstokte Farao's hart, dat hij naar hen niet hoorde, gelijk de HEERE tot Mozes gesproken had". Zo mogelijk nog duidelijker lezen we dat van koning Saul. Van hem lezen we in 1 Samuël 16:14: "En de Geest des Heeren week van Saul en een boze geest des Heeren verschrikte hem". En in 1 Samuël 28:15 zegt hij als de waarzegster van Endor Samuël heeft opgeroepen: "Ik ben zeer beangstigd, want de Filistijnen krijgen tegen mij, en God is van mij geweken, en antwoordt mij niet meer, noch door de dienst der profeten, noch door dromen".

En de Heere zegt tot David in 2 Samuël 7:15: "Maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, gelijk als

Ik die weggenomen heb van Saul, dien Ik van voor uw aangezicht heb weggenomen".

Maar hier hebben we dus niet te doen met een geestelijke verlating, maar met een verlating, die we het beste een Goddelijke verlating kunnen noemen. Het is geen tijdelijke, maar een definitieve verlating. Daarin ondervindt Saul vanwege de zonde de voorsmaak van de eeuwige verlating.

Kortom, een onbekeerde kent dus geen geestelijke verlating, hoogstens een Goddelijke verlating. De geestelijke verlating is een zaak, die alleen bij de uitverkorenen voorkomt en Gods kinderen betreft.

Nu we een aantal onderscheidingen gemaakt hebben tot het beter verstaan van het begrip geestelijke verlatingen, hopen we de volgende keer D.V. dieper op de aard van de geestelijke verlatingen zelf in te gaan en te zien wat ze inhouden.

Ds. E. Hakvoort

Paulus en de Filippienzen (1)

Onder de brieven die van de hand van de apostel Paulus in de Schrift bewaard zijn gebleven neemt die aan de Filippienzen een bijzondere plaats in. Bijzonder, met name omdat deze brief tot de meest persoonlijke brieven van Paulus behoort. Anders dan in verschillende van zijn andere brieven laat hij in deze brief iets van zijn innerlijk zien. Hij laat de Filippienzen - en zoveel eeuwen later ook ons - in zijn hart zien en vertelt iets van zijn eigen geestelijk leven.

Zoiets doet een mens niet tegenover iedereen. Willen we iets van ons innerlijk laten zien, dan moet er wel een bepaalde mate van intimiteit en vertrouwen zijn ontstaan. Kennelijk was dat het geval tussen Paulus en de Filippienzen. Er bestond een sterke band tussen hen. Een band, die wederzijds was. Paulus was sterk aan hen verbonden en zij waren sterk aan de apostel verbonden.

Aanleiding voor de brief

Dat laatste blijkt duidelijk als we letten op de directe aanleiding die Paulus had voor het schrijven van deze brief. Paulus zat gevangen. Nadat hij in Jeruzalem was gevangen genomen en nadat hij een aantal jaren in Caesarea

in de gevangenis had gezeten, was hij als gevangene op transport gesteld naar Rome. Hij had zich immers op de keizer beroepen om voor hem terecht te staan. Na een zeer enerverende zee-reis, die ons beschreven is in Hand. 27 en 28 is hij tenslotte in Rome aangekomen. Daar moest hij toen wachten tot zijn zaak zou voorkomen, terwijl hij intussen gevangen bleef, bewaakt door Romeinse soldaten.

Tijdens die gevangenschap genoot Paulus overigens nog wel een bepaalde mate van vrijheid. Hij mocht bezoeken ontvangen en zodoende kreeg hij gelegenheid om ook als gevangene toch het Evangelie nog te verkondigen. Het slot van Hand. 28 laat ons daar iets van zien. Welnu het is tijdens deze periode in zijn leven dat Paulus deze brief aan de Filippienzen schreef. In Filippi had men namelijk gehoord dat de apostel zijn vrijheid kwijt was. Dat bericht had ongerustheid veroorzaakt. Men wilde weten wat er van allerlei geruchten waar was. Zodoende was het besluit genomen dat een uit hun midden, Epafroditus, naar Rome zou reizen om te informeren naar Paulus. Ze hebben Epafroditus ook het een en ander voor de apostel meegegeven. Er was een inzameling van geld

of goederen gehouden en met de opbrengst ervan ging Epafroditus op reis. Dat mocht hij aan Paulus gaan overhandigen als een blijk van meeleven van de Filippienzen. Een blijk van hun verbondenheid aan hem en liefde voor hem.

Epafroditus heeft Paulus in Rome weten te vinden en hij heeft hem de bewijzen van de liefde van de Filippienzen gebracht. Welnu, naar aanleiding daarvan schreef Paulus dan zijn brief. Om de Filippienzen hartelijk te bedanken. En om tegelijkertijd allerlei andere dingen te schrijven die in de gegeven omstandigheden van nut waren. Paulus was van plan deze brief aan Epafroditus mee te geven, maar daar kwam niet direct van. Epafroditus werd namelijk ziek. Ernstig ziek zelfs. Hij kon de terugreis niet onmiddellijk aanvaarden. Toen Epafroditus echter weer beter was liet Paulus hem gaan en gaf hij hem deze brief mee.

Er was dus een intieme band tussen Paulus en de Filippienzen. Hoe was dat zo gekomen? Voor het antwoord op die vraag moeten we Hand. 16 opslaan. In dat hoofdstuk wordt ons verteld hoe het allemaal begonnen is. Er zijn daarbij drie dingen waar we acht op moeten slaan.

Soeverein bestuur

Het eerste is de soevereine besturing door de Heilige Geest waardoor het Evangelie naar Filippi gebracht werd. In die besturing van de Geest ontdekken we wat we zouden kunnen noemen zowel een negatief als een positief aspect.

Het negatieve aspect vinden we in de verzen 6-8. Op zijn tweede zendingsreis wilde Paulus het Evangelie in verschillende provincies van Klein-Azië brengen, waar het nog niet eerder gebracht was. Hij kreeg er echter geen gelegenheid voor. We lezen, dat de Heilige Geest dat verhinderde en het niet toeliet. Hoe de Geest dat deed, lezen we niet. Maar Paulus heeft het heel duidelijk geweten, dat er een slagboom was neergelaten en dat hij die niet kon passeren. Zodoende kon hij zijn eigen voornemen niet ten uitvoer brengen.

Het ligt wel voor de hand om te denken, dat dit allerlei vragen bij Paulus opgeroepen heeft. Deze apostel kende een sterke drang om de blijde boodschap van Gods genade in Christus te brengen aan zondaren, die daar nooit eerder van gehoord hadden. Mensen, die op weg zijn naar hun eeuwige bestemming moeten toch horen wat tot

hun eeuwige vrede dienst. Maar Paulus krijgt er niet de gelegenheid voor. Hebben ze in Asia en in Bythinië het woord aangaande Christus niet nodig? Wat Paulus leren moet is dat het de Heere Zelf is, die Zijn dienst-knechten zendt waarheen Hij wil en wanneer Hij wil. Ook dat laatste: wanneer Hij wil! God bepaalt de tijd, waarop zondaren zullen horen wat Hij te zeggen heeft. Hij is in dit alles soeverein. Tenslotte heeft een mens daar niets in te zeggen. En wie zal de Heere daarover ter verantwoording willen roepen? Zoals bij alles wat met de soevereiniteit van de Heere te maken heeft zullen we moeten zwijgen. God beslist! Hij alleen!

Naar Macedonië

Aan de wijze waarop de Heilige Geest leiding gaf zit ook een positieve kant. In de verzen 9-12 worden we daarover ingelicht. In Troas aangekomen kreeg Paulus een nachtgezicht: een Macedonisch man vroeg hem dringend en herhaaldelijk om hulp te komen brengen in Macedonië. De volgende morgen overlegde Paulus met zijn reisgenoten wat dit te betekenen zou kunnen hebben. Samen kwamen ze tot de conclusie dat de Heere in dit gezicht sprak. Hij wees de weg en die weg leidde nu naar Macedonië. Gingen in Klein-Azië de deuren dicht, in Macedonië gaat er kennelijk een open.

Maar wat moeten ze daar gaan doen? De man in het gezicht had om hulp gevraagd. Hulp - waarvoor? Welke hulp moest Paulus daar gaan brengen? Er waren in Macedonië ongetwijfeld velerlei noden en moeiten. Er was slavernij in dat deel van de wereld. Er was onderdrukking van de vrouw. Er waren allerlei sociale misstanden. Moesten Paulus en zijn reisgenoten naar Macedonië om aan die misstanden wat te gaan doen? Om een bevrijdingsbeweging op gang te brengen? Vele moderne theologen zouden die conclusie getrokken hebben. In onze tijd lijkt zendingswerk in vele gevallen tot iets van dien aard gereduceerd te zijn. Maar Paulus en de zijnen zijn met elkaar tot de overtuiging gekomen, dat God hen naar Macedonië riep om daar het Evangelie te gaan verkondigen. De grootste nood ook in dat deel van de wereld was immers de nood van het zondaar-zijn. Om in die nood hulp te bieden wilde God daar Zijn Evangelie laten horen. De nood van het zondaar-zijn en van het leven zonder God moet opgelost worden.

Zo zijn ze onderweg gegaan. En

onderweg bevestigde de Heere hen in hun overtuiging. Ze hadden het nachtgezicht goed uitgelegd. Toen ze per schip vanuit Troas de oversteek naar Macedonië maakten ging alles bijzonder voorspoedig. Zonder tegenwind of andere hindernissen konden ze recht op het doel af stevenen. En zo kwamen ze tenslotte in Filippi aan.

Wachten in Filippi

Filippi was een kolonie. Een stad voornamelijk door Romeinen bewoond. Misschien wel door veteranen uit het leger. Rome koloniseerde de veroverde gebieden, want zo kon men beter toezicht houden op die streken. Zo'n post was Filippi ook. Een stukje Rome in Macedonië.

De eerste dagen na hun aankomst in Filippi konden Paulus en de zijnen echter weinig doen. Uit wat de Schrift ons vertelt over de handelwijze van Paulus weten we, dat het zijn gewoonte was altijd eerst naar de synagoge te gaan om de Joden het Evangelie te brengen. In Filippi lukte dat echter niet. Er was daar geen synagoge. Het aantal Joden, dat daar woonde was kennelijk erg klein.

Paulus was min of meer gedoemd om de eerste tijd van zijn verblijf in Filippi doelloos door te brengen. In zijn verslag van de gebeurtenissen schrijft Lukas, dat ze zich in de stad ettelijke dagen onthielden. Het kan bijna niet anders, of dit heeft bij Paulus vragen opgeroepen. Het is moeilijk voor hem geweest. Zou hij zich vergist hebben in de betekenis van het nachtgezicht? Heeft God dat gezicht toch anders bedoeld? En als ze het dan toch goed begrepen hebben, waar is dan nu die Macedonische man? Niemand zat kennelijk op hun komst te wachten. Het is niet altijd zo eenvoudig om ons te schikken in de wijze waarop de Heere de dingen bestuurt. daar kan een mens grote moeite mee hebben.

Wat Paulus en zijn reisgenoten echter ook gedacht mogen hebben, duidelijk is in elk geval, dat de Heere Zijn Woord in Filippi wilde hebben. Paulus was aanvankelijk helemaal niet van plan daarheen te gaan. Maar toch moest hij erheen. Zo was de wil des Heeren. En als ze dan straks in Filippi het Evangelie zullen horen dan is dat niet dankzij menselijke plannen. Dan is dat vanwege de soevereine hand die alles bestuurt en regeert. als die hand deuren sluit en ook wanneer hij deuren opent.

Hier alleen is stof genoeg om verder te mediteren. Doe dat dan ook maar.

Ondertussen hopen we een volgende keer te zien hoe het verder gegaan is met Paulus en de Filippenzen - die twee waartussen zo'n sterke band is ontstaan.

Den Butter

Chr. Geref. Kerken helpen kerken in overstroomd Oost-Europa

De overstromingen in Oost-Europa hebben veel onheil en vernielingen aangericht. Deputaten Hulpverlening van de Chr. Geref. Kerken roepen de kerken op om mee te leven, te bidden en te geven voor de mensen die door de ramp getroffen zijn. In het bijzonder is er contact via de Chr. Geref. Kerk van Nieuw Vennep met Tsjechië. De kerk in Sumperk meldt schade in een verpleeginrichting en kassen waar voedsel verbouwd is. Er is veel steun nodig. U kunt giften overmaken op giro 53.53.00 ten name van Kerkelijk Bureau te Veenendaal onder vermelding van "Overstroomd Oost-Europa".

Deputaten Hulpverlening

Postbus 453

3900 AL Veenendaal

Tel. 0318-522827

Pastorale handreiking over incest

De laatste jaren komt het probleem van incest en seksuele mishandeling steeds meer boven water. Het is goed dat er aandacht wordt gegeven aan de slachtoffers die ook in onze kerken voorkomen. Gemiddeld blijkt één van de zes vrouwen voor haar 16e levensjaar ervaringen van seksueel misbruik door verwanten te hebben meegemaakt.

Om aan dit probleem ook in onze kerken aandacht te besteden, ontvingen vorige maand de predikanten en kerkenraden een pastorale handreiking over incest, geschreven door deputaten 'Pastoraat in de gezondheidszorg'.

Deze handreiking is niet alleen belangrijk voor ambtsdragers, maar ook voor andere gemeenteleden en in het bijzonder voor incestslachtoffers. Het stuk over incest is tevens geschikt om in verenigingen te bespreken.

Deputaten beleggen in de seizoenen 1997/1998 regionaal in onze kerken een 6-tal bezinningsavonden over dit onderwerp.

Aan de avonden zal medewerking verleend worden door Gliagg 'De Poort'. De eerste bezinningsavond vindt in oktober plaats voor de classes Amsterdam, Den Haag en Haarlem.

Zie voor nadere informatie de classicale en plaatselijke kerkbladen.

Degenen die belangstelling hebben, kunnen de handreiking over incest gratis bestellen bij:

Dhr. K. Visser (secretaris)

Fuikhoren 7,

2201 VT - Noordwijk.

Tel.: 071-3649330

Mevr. M. de Graaf-Floor

Cattenbroekerdijk 13,

3446 HA - Woerden.

Tel./Fax: 0348-422530.

Mogelijk zijn er mensen die naar aanleiding van deze aankondiging behoefte hebben over hun ervaringen te praten. Zij kunnen daarvoor contact opnemen met één van de deputaten, dr. T. Brand, arts, tel.: 0180-623046.

Handreiking

De commissie Hanreiking +16 van het LCJ heeft opnieuw een bundel schetsen uitgegeven. Deze heeft als titel "Rondom de gemeente". Verschillende aspecten van het 'gemeente zijn', zoals het verbond, de prediking, de kerkdienst, maar ook de roeping en de toekomst van de kerk, komen aan de orde. Van harte hopen we dat ook deze schetsen dienstbaar mogen zijn voor een beter verstaan van de Schrift en voor een (meer) leren kennen van de Christus der Schriften.

De bundel, nr. 32, evenals alle reeds eerder verschenen bundels, zijn te bestellen bij:

Piet Versluis, jeugdwerkadviseur LCJ
Overheicop 9a 4143 KW Leerdam
Tel.: 0345-642380.

Koor- en samenzangavond

Koor- en samenzangavond in
Katwijk aan Zee t.b.v. de Rehoboth
Christian School te Dundas
(Ontario, Canada)

Zoals u wellicht weet worden de kosten van christelijk onderwijs in Canada niet door de overheid vergoed. Deze moeten in z'n geheel door de

gezinnen zelf worden opgebracht. Dit betekent dat per gezin jaarlijks zo'n f 10.000,- moet worden uitgegeven om de kinderen verantwoord christelijk onderwijs te laten volgen. Dit vergt uiteraard behoorlijke financiële offers van de gezinnen.

Om deze gezinnen vanuit Nederland te steunen willen we daarom op D.V. maandag 8 september a.s. een Koor- en samenzangavond beleggen ten bate van de school in Dundas.

Plaats: Chr. Geref. Bethelkerk,
Duinrustplein 10 te Katwijk aan Zee.

Aanvang: 20.00 uur, kerk open vanaf 19.30 uur.

De toegang deze avond is vrij, de te houden kollekte zal na aftrek van de

(geringe) onkosten geheel ten goede van de school te Dundas komen.

Medewerkenden: Herv. Ger. Mannenkoor "Eben Haëzer" uit Katwijk aan Zee (o.l.v. Jan Rijdsdam), organist André Knevel uit St. Catharines (Ontario, Canada) en Ds. K. Hoefnagel, Chr. Ger. predikant te Katwijk aan Zee (opening, meditatie en sluiting).

De organist André Knevel is als orgelen pianoleraar aan de school te Dundas verbonden; jaarlijks komt hij in de zomermaanden naar Nederland voor een concerttournee. Ds. Hoefnagel was van juli 1990 tot april 1997 predikant van de Free Reformed Church te Dundas en tot voor kort dus nauw bij de school betrokken.

We hopen dat velen uit Katwijk, maar ook van daarbuiten, deze avond zullen bijwonen.

Hartelijk welkom; er is een goed doel mee gediend!

GBS **Bijbels in
Statenvertaling**

Heidelbergse Catechismus met uitge- schreven bijbelteksten

Unieke uitgave van de Heidelbergse Catechismus met eraan toegevoegde bijbelteksten.
De tekst van de vragen en antwoorden is in losse zinsdelen ingedeeld, waardoor kinderen (en ouderen) de Catechismus veel gemakkelijker kunnen leren.

Het boekje is uitgevoerd in een handzaam formaat (12,5 x 18,5 cm).
Het aantal pagina's is 240.

Paperback **f 9,75**
Zwart gebonden **f 12,75**
(bestellingen boven f 15,- portvrij)

Ook verkrijgbaar in de boekhandel

Gereformeerde Bijbelstichting
Postbus 168, 4140 AD Leerdam, tel.: (0345) 61 01 55

Begrafenisverzorging Vos

- Wij verzorgen begrafenissen in elke woonplaats op de Veluwe en in Flevoland
- Opbaring zowel thuis als in elk gewenst rouwcentrum
- Ongeacht bij welk begrafenisfonds men (eventueel) is aangesloten
- Dag en nacht bereikbaar
- Geen crematies

Begrafenisverzorging Vos
Het Drie 32
3888 KE Uddel
Telefoon 0577 401689

buro voor architectuur en ruimtelijke ordening d. vroegindewij b.v., architect BNA

Een dynamisch bureau dat opdrachten ontwerpt en uitwerkt middels geavanceerde tekencomputers; alle overige werkzaamheden zijn eveneens geautomatiseerd.

Het bureau heeft een zeer uitgebreid en gevarieerd opdrachtenpakket in:

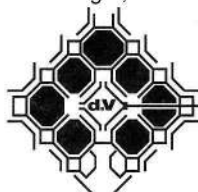
* Utiliteitsprojecten

- kantoren
- scholen
- kerken
- bedrijvenparken
- sociale werkplaatsen
- multi-funktionele gebouwen

* Woningbouw zoals:

- gesubsidieerde (premie A - woningwet)
- bungalows - 2 onder 1 kap
- renovatie

in de regio, elders in Nederland, alsmede daarbuiten.

**buro voor architectuur en ruimtelijke ordening
d. vroegindewij b.v., architect bna reg. nr. 1.890126.262**

**oosthavendijk 46
postbus 82**

**3241 lk middelharnis
3240 ab middelharnis**

**tel. 0187-485800
fax 0187-486910**

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer (B.K.G.M.)

Reeds velen maakten gebruik van de bemiddeling voor Kraam- en/of Gezinszorg.

Heeft u Kraam- of Gezinszorg nodig en u bezit geen TV, bel dan gerust.

Bemiddeling Kraam- en Gezinszorg Meijer

Telefoon 0294-231145, mevr. J. Meijer.

Boekhandel de Jong

Burg. Winklerplein 25
3362 AA Sliedrecht
Tel/Fax 0184 - 412461

Zoek bij ons een boek!
Levering door geheel Nederland.

brood en vis De Chinese christenen vragen om uw hulp

De Chinese christenen in Zuid-West China die op het platteland wonen, smeken de Nederlandse christenen om hulp. Zij hebben die hulp dringend nodig.

De sterke groei van de huisgemeenten draagt ertoe bij dat er een

**tekort is aan
schuurkerken.**

De kosten van de bouw van een schuurkerk met plaats voor 800 tot 1000 personen zijn

f 65.000,-

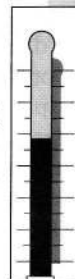
Vanwege de grote opkomst is er een

tekort aan bijbels.

Bijbelverspreiding blijft noodzakelijk. Ook vragen zij goed opgeleide Evangelisten. De Bonisa-zending wil een Bijbelgetrouwe opleiding steunen, omdat studerende Evangelisten zelf geen geld hebben.

De nood is groot.

*Hoeveel schuurkerken
zouden we met uw hulp
kunnen bouwen?*

Postgiro
31 555 32
Stichting
BONISA-
zending

Secretariaat:
Schoolstraat 17,
2161 HB Lisse of op
rek. 33 65 54 613
van de Rabobank te
Lisse, t.n.v.
Stichting BONISA-
zending.
Groot. van de
Rabobank 163325.

Lezingen en
informatie met of
zonder dia's voor
verenigingen en
scholen kunt u
aanvragen bij
dhr. T. Schuttkerk,
Emmeloord,
tel. 0527-615063,
fax 0527-619305,
Donaustraat 5,
8303 WL
Emmeloord

CHRISTELIJKE HOGESCHOOL DE DRIESTAR

opleidingsinstituut voor onderwijsgeven op reformatorische grondslag

Programma Studium Generale 1997 - 1998

Programma 1

Exegetische oefeningen

Door: drs. W. Chr. Hovius

Data: 26 september, 10 en 24 oktober 1997

Programma 2

Dr. Martyn Lloyd Jones

Door: ds. A. Beens

Data: 14, 28 november en 12 december 1997

Programma 3

De pedagogische opdracht

Door: drs. E. Blaauwendraat

Data: 16, 30 januari en 13 februari 1998

Programma 4 en 5

Worden in het voorjaar gegeven.

Deze colleges worden gehouden op vrijdagavond van
19.45 - 22.00 uur. De kosten per programma zijn f 45,-

Programma 6

Kopstukken en hoofdstukken uit de Nadere Reformatie

Door: verschillende personen

Tijd: 10.00 - 12.30 uur

Data: 8, 22 november, 6 december 1997

10, 24 januari en 7 februari 1998

Kosten: f 195,- (incl. Lunch, cursusmap, etc.)

Voor programma 6 kunt u zich aanmelden tot 10 oktober 1997

Belangstellenden kunnen een folder aanvragen bij de
administratie van: Christelijke Hogeschool 'De Driestar'
Postbus 368, 2800 AJ Gouda, telefoon: 0182-540333

Plaats uw familieberichten

in Bewaar het Pand

BKG

Stichting Bureau Kraam- en
Gezinshulp

Alle cursisten met zeer goede cijfers
geslaagd voor het rijkserkend
kraamdiploma!

Wilt u zulke kwaliteit en is er geen TV
in het gezin, vraag dan hulp bij de

BKG

0318 - 52 77 99

Graag vroegtijdig bellen!